

Aulikki Kuisma

Viimeinen valssi

Huittisten Korkeakoski Osa 7

Aulikki Kuisma

Huittisten Korkeakoski

Osa 7

Viimeinen valssi

Aulikki Kuisma

Huittisten Korkeakoski

Osa 7

Viimeinen valssi

Kustantaja: Aulikki Kuisma Oy

Kustannuspaikka; Huittinen

2026

© 2026 Aulikki Kuisma Oy (pehmeäkantinen 1. painos)
Huittinen, Suomi

**Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa**
ISBN: 978-952-69-7988-5

SISÄLTÖ

Pähkinäsaaren rauha, sivu 7

Länsi ja itä jakautuvat ja kohtaavat, sivu 15

Pähkinäsaari tänä päivänä, sivu 21

Erkki Matinpöika Hurrin (1830-1886) jälkeläisiä perheineen sukutapaamisessa 9.8.2025, sivu 25

Erkki Matinpöika Hurrin yhteys Victor Gustaf Forseliukseen. sivu 63

Amandan aikaa, sivu 71

Korkeakosken naisia, sivu 89

Korkeakoski ja maailma kaipaavat rauhaa, sivu 105

Gazan humanitaarinen kriisi, sivu 113

Energia virtaa läpi Korkeakosken kylän, sivu 123

Emomyly Oy ja kolmekymmentä vuotta, sivu 125

Luomupuhdaskauran tuotantoa, sivu 135

Sataedu rakentaa ja kouluttaa, sivu 141

Operaatio Korkeakoskentie, sivu 149

Akunsaaressa ennallistaminen, sivu 157

Kuvat, sivu 159

Kirjallisuutta, lähteitä, lisätietoja, sivu 160

Vinokirjaimilla kirjoitetut tekstit ovat kuvittelua, mielikuviituksen tuotetta.

Pähkinäsaaren rauha

Pähkinäsaaren rauha solmittiin vuonna 1323. Se oli historiallinen rauhansopimus, joka solmittiin Ruotsin kuningaskunnan ja Novgorodin tasavallan välillä. Se on vanhin tunnettu sopimus, jossa määriteltiin Ruotsin ja Suomen itäraja. Sopimus ei varsinaisesti koskenut Suomea, koska Suomi ei ollut tuolloin valtio. Novgorod painoi Suomea idästä ja Ruotsi lännestä. Käytännössä Ruotsi pyrki Novgorodin turkismaille valloittamaan itselleen lisää arvokkaita alueita.

Pähkinäsaaren rauha päätti Ruotsin ristiretket Karjalaan ja Novgorodin hyökkäykset länteen. Pähkinäsaaren rauhansopimuksen rajaa voidaan pitää symbolisesti ensimmäisenä Suomen ja Venäjän välisenä rajana.

Pähkinäsaari on historiallisesti merkittävä ja strategisesti sijoittunut saari, joka sijaitsee Venäjällä Laatokan ja Nevajoen liitoskohdassa. Saari itsesään toimi luonnollisena vallihautana ja linna hallitsi vesireittiä.

Pähkinäsaari sijaitsee Pähkinälinnan kaupungissa Leningradin alueella. Saari sijaitsee Laatokan laskujoen, Nevan alkupäässä noin 75 kilometriä Pietarista itään. Saari oli osa muinaista kulkureittiä, joka kulki Itämereltä Laatokan kautta Novgorodiin. Vaikka saari on pieni, sen rooli Itä-Euroopan historiassa on ollut suuri. Pähkinäsaari hallitsi Nevajoen suuta, mikä teki siitä tärkeän paikan vesiliikenteen ja kaupan kannalta.

Pähkinäsaari tunnetaan myös nimellä Pähkinälinna, jonka saksalainen nimi on Schlusselfburg ja venäläinen nimi on Oreshek.

Pähkinäsaarella on keskiaikainen Pähkinäsaaren linna, jonka oli rakennuttanut Novgorodin ruhtinas Aleksanteri Nevskin pojanpoika Juri Danilovits vuonna 1323. Tuolloin linna rakennettiin ilmeisesti ns. paalulinnoituksena puusta, joten se oli yksinkertainen puupaalulinnoitus, mutta toimi tärkeänä sotilaallisena ja hallinnollisena tukikohtana.

Pähkinäsaaren rauha solmittiin 12.8.1323 Laatokan Pähkinäsaarella, Pähkinälinnassa, Nevajoen niskassa. Sopimus päätti noin sata vuotta kestäneen sotajakson Ruotsin ja Novgorodin välillä. Puulinnoituksessa ja savupirteissä neuvoteltiin valtakuntien rajoista. Puulinnoituksen seinät kuulivat ensimmäisenä sanat, jotka muovasivat Suomen kohtaloa.

Rajankulku on ollut kiistanalainen. Alkuperäistä sopimusta ei ole löydetty. Kukaan ei tarkasti tiennyt, missä raja kulki. Edes rajaseudun asiakkaat eivät tienneet rajan sijaintia. Rajaa ei merkitty maastoon lainkaan tai rajan määrittelyä tehtiin vasta myöhemmin. Mahdollisesti sopimus oli suullinen, joka sinetöitiin suutelemalla ristiä.

Rauhasta sovittaessa Ruotsille tunnustettiin kuuluvaksi Jääsken, Äyräpään ja Savilahden alueita eli nykyisen Etelä-Karjalan ja Savon osia. Tämä liitos vahvisti Ruotsin asemaa

Suomessa ja loi pohjan myöhemmälle hallinnolle ja luterilaiselle uskolle.

Novgorod sai Suomen pohjoisosat ja itäisimmän Karjalan asutusalueet. Raja alkoi Laatokan Pähkinälinnasta ja kulki Karjalan kannaksen halki. Rajan länsipäästä ei ole yksimielisyyttä. Myöhempien tulkintojen mukaan sen on arveltu kulkeneen joko Raahen tienoille Pohjanlahdelle tai haarautuneen kohti Jäämerta. Jälkimmäinen tulkinta olisi tehnyt Pohjois-Suomesta Ruotsi-Suomen ja Novgorodin sekä Laatokan karjalaisten yhteisnautinta-alueen.

Pähkinäsaari ei ole vain maantieteellinen piste vaan se on kuin aikakapseli, joka kantaa mukanaan tarinoita, rauhansopimuksista, ristiretkistä ja vallankumouksista. Saari on monille historioitsijoille todellinen helmi.

Voimme vain kuvitella, mitä tuolloin Pähkinäsaarella tapahtui.

Tuuli kulki aivan hiljaa Laatokan yli kuin hiljaa hiipivä varas. Se kantoi mukanaan kosteaa metsän tuoksua ja kaukaista lintujen laulua. Pähkinälinnan kiviset muurit hehkuivat ilta- auringossa. Nevajoen vesi kimalteli kuin sula hopea. Oli elokuun kahdestoista päivä 1323.

Linnan sisäpihalla seisoj joukko miehiä, raskaisiin viittoihin puukeutuneina. Vakavamieliset neuvottelijat olivat väsyneitä ja kylästyneitä. Sota oli kuluttanut väkevätkin voimat loppuun.

Ruotsalainen Eerik Tuurenpoika tarkkaili Novgorodin edustajia. Sota oli vienyt molempien valtakuntien voimavaroja. Kylät oli poltettu, karjalaisten kohtalo oli kaiken aikaa ollut epävarma.

Pöydälle levitettiin pergamentti, joka oli vielä tyhjä. Sulkakynät kastettiin musteeseen ja hiljaisuus laskeutui kuin kaiken peittävä sumu. Yhtään turhaa sanaa ei lausuttu. Jokaisella lausutulla sanalla oli joku merkitys.

- *Me Ruotsin kuningaskunnan edustajat suostumme rauhaan, Eerik sanoi. Jaetaan Karjala. Me emme vaadi Laatokan rantoja.*
- *Me emme enää ylitä rajaa Savoona, sanoi Novgorodin Juri Danilovits. Rauha olkoon meidän välillämme niin kauan kuin aurinko nousee ja Nevajoki virtaa.*

Sopimus sinetöitiin vähin äänin. Ei pitkiä puheita, ei fanfaareja, ei juhlallisuuksia. Läpi kiviseinien kantautui helpotuksen huokaus metsään, jossa karjalaiset talonpojat voivat vihdoon palata poltetuille pelloilleen.

Ivan oli vasta viisitoista, mutta hänen silmissään oli sodan tuoma vanhan miehen vakavuus. Hän oli koko ikänsä elänyt ja kasvanut sodan varjossa. Hän oli nähnyt kotikylänsä poltettavan kahdesti. Isä katosi taiteluissa ja äiti itki öisin.

Kun Pähkinäsaarella solmittiin rauhaa, hän seiso i syrjässä, kuulomatkan päässä ja kuunteli ovenraossa. Kaikkea hän ei

Viimeinen valssi kertoo Huittisten
Korkeakosken kylän historiaa
Pähkinäsaaren rauhasta nykyiseen
rauhanaikaan.

Kirjassa peilataan Korkeakosken
tapahtumia maailman tapahtumiin,
sotiin ja rauhanpyrkimykseen.

Rauha, rauha, huutaa maailma, mutta
mitään rauhaa ei ole.

Alkaako viimeinen valssi, joka tuo
mukanaan uudenlaisen rauhanomaisen
maailmankatsomuksen?

